

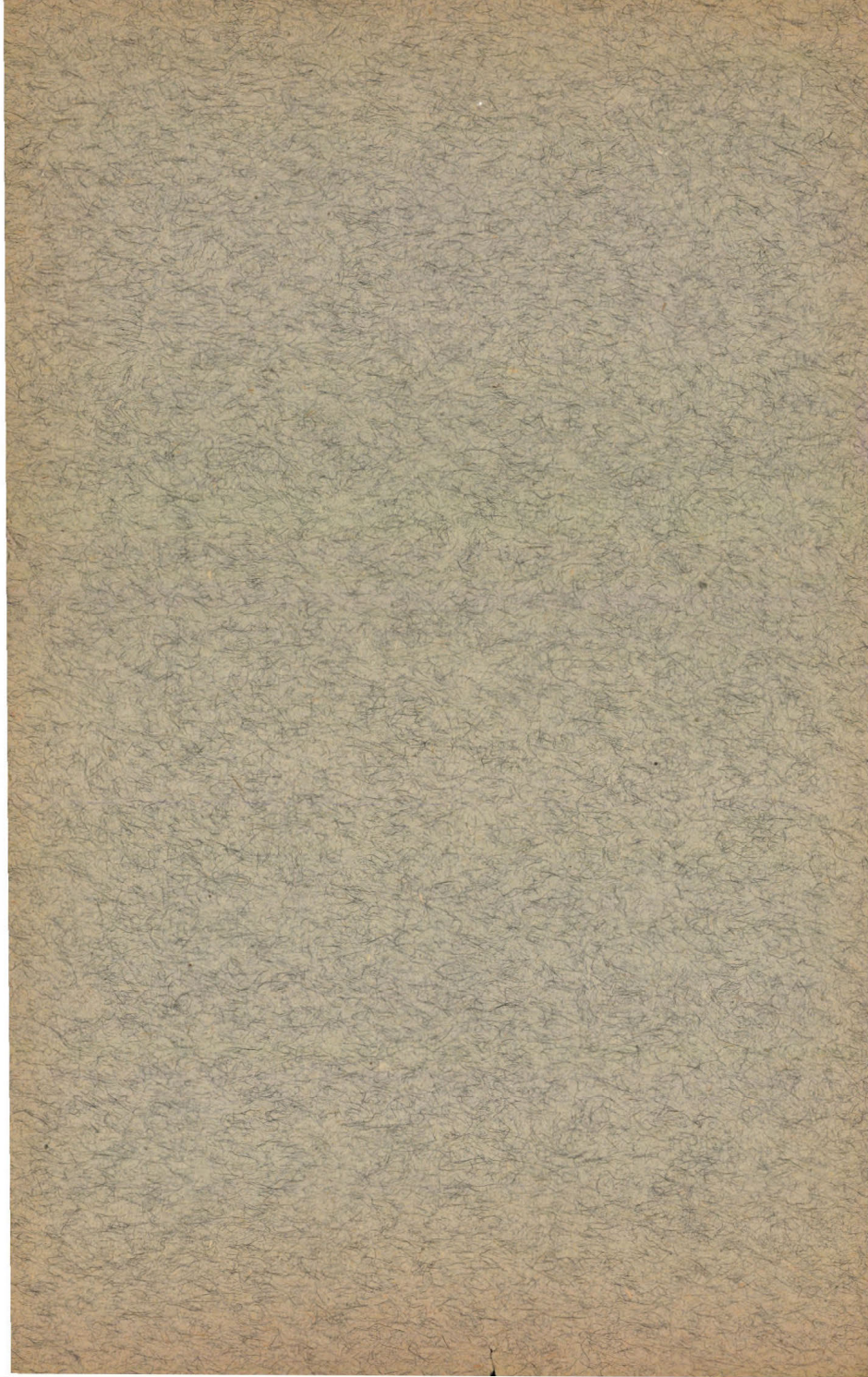
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ALAPSZABÁLYAI

BUDAPEST,

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1946

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ALAPSZABÁLYAI

BUDAPEST,

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1946

A Magyar Tudományos Akadémia jelenlegi alapszabályait (az 1946. évi július 1-én tartott összes ülés és az Igazgató Tanács ugyanakkor tartott ülése módosításainak beiktatásával) a Köztársasági Elnök Úr jóváhagyta és megerősítette 1946. augusztus 10-én. (A magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium 91.597/1946./VI. b. ü. o. sz. alatt.)

A M. T. AKADÉMIA ALAPSZABÁLYAI.

I. FEJEZET.

Cél és eszközök.

1. §. A Magyar Tudományos Akadémia célja a magyar tudomány és a magyar irodalom művelése és terjesztése.

2. §. E célra tudományos *vizsgálatokat* és kísérleteket tétet, tudományos *fölfedezéseket* elősegít, eredeti *munkákat* írat, régi és új *remekírókat* s egyéb jeles *műveket* fordíttat.

3. §. A történet, nyelv, irodalom és művészet *emlékeit* fölkeresi s a tudomány gyarapodására szolgálókat ismerteti.

4. §. Tudományos szempontból, különösen a hazának minden tekintetben megismertetésére, *utazásokat* tétet vagy segél.

5. §. A tudományos, valamint a szépirodalmi munkásságot *jutalomtételek* által is éleszti és irányozza.

6. §. A tudományos *ismereteket* könyvtára, valamint eredeti és fordított munkák kiadása és felolvasások által *terjeszti*.

7. §. Jeles munkák *kiadását* eszközli vagy elősegíti.

8. §. Kitűnő tudósoknak, munkásságuk folytatására, *amennyire* teheti, *segélypénzt* rendel.

9. §. Saját *munkálkodása* eredményeit nyomtatásban közzéteszi.

10. §. A törvényhozás és a kormány által hozzá utasított *tudományos kérdésekben* véleményt mond. E célból a szakemberek munkásságát nyilvántartja és a szükséghez képest megfelelő szakbizottságokat alakít, vagy megfelelő szakembereket véleményadásra bíz meg. Országos jelentőségű tudományos vonatkozású kérdésekben közérdekből véleményt nyilvánít.

11. §. Előadásainak és közléseinek nyelve a magyar, e mellett azonban törekszik arra, hogy a magyar tudomány eredményeit idegen nyelveken is rendszeresen közzétegye vagy ismertesse. Kültagok vagy külföldi vendégek idegen nyelven is tarthatnak előadást.

II. FEJEZET.

Az Akadémia szervezete.

12. §. Az Akadémia szervezetét alkotják:

- a) az elnök, másodelnök és főtitkár,
- b) az osztályok, osztályelnökök és osztálytitkárok,
- c) az Igazgató Tanács és az osztálytanácsok,
- d) a különböző bizottságok.

Az Akadémia ügyeinek vitelében közreműködnek:

- a) a főkönyvtárnok és a könyvtár tisztviselői,
- b) a főtitkári hivatal vezetője és tisztviselői,
- c) a szükséges tiszti és altiszti személyzet.

Az Akadémia tagjai különmemű *ülésekben* (összes ülés, osztályülések stb.) vesznek részt az Akadémia ügyeinek intézésében.

III. FEJEZET.

Tagok.

13. §. *A tagok* belsők és külsők; a *belsők* magyar tudósok és írók, a *külsők* külföldi tudósok és írók. A külföldön élő magyar tudósok és írók akár belső, akár külső tagokul választhatók.

14. §. A belső tagok *rendesek* és *levelezők*. Új *tiszteleti* tagok ezentúl nem választhatók. A már megválasztott tiszteleti tagok azonban címüket és jogukat megtartják.

15. §. A *rendes* tagok az érdemesebb levelező tagok közül választandók. Az Akadémia minden ülésében, a más osztályok zárt ülései kivételével, székük és szavazatuk van. Kötelességük a tudomány művelése, az Akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése s folytonos részvét az Akadémia munkásságában.

16. §. A *levelező* tagok jeles munkálkodásuk által kitűnt magyar tudósok és írók sorából választandók. Az Akadémia mindennemű ülésében, a más osztályok zárt ülései kivételével, székek s osztályuk üléseiben szavazatuk is van. Kötelességök a tudomány művelése s az Akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése.

17. §. A *külső* tagok azok közül a külföldi tudósok és írók közül választandók, akik a tudományosság körül érdemeikkel hírt szereztek, vagy Magyarországot vagy az Akadémiát közelebbről érdeklő munkával az Akadémia különös kitüntetésére méltókká lettek. Az Akadémia mindennemű ülésében, a más osztálybeli zárt ülések kivételével, székek van.

18. §. Minden *tag* valamely osztályba van sorozva.

19. §. Minden belső és külső tagot az illető osztálynak, titkos szavazat útján a jelenlevő tagok két-

harmad szótöbbséggel tett ajánlata alapján, a nagygyűlés szintén titkos szavazással, *egyszerű szótöbbséggel*, választ.

20. §. Minden újonnan választott rendes és levelező tag, osztályába tartozó dolgozattal, három év alatt, *széket foglal*, mire az elnöktől és a főtitkártól aláírt *oklevéllel* tiszteltetik meg, mely őt akadémiai jogai gyakorlatába helyezi. Ha a megválasztott tag a három évben meghatározott záros határidő alatt nem foglal széket, helye betöltendő. A külső tagoknak azonnal megválasztásuk után adatik ki az oklevél. Az oklevél minden tagot akadémiai *címének* nyilvános viselésére feljogosít.

21. §. Az illető osztálynak titkos szavazás útján, a jelenlevő tagok kétharmad szótöbbséggel tett javaslata alapján, az összes ülés titkos szavazással s egyszerű szótöbbséggel kizárhatja az Akadémia tagjai sorából azt a tagot, kinek erkölcsi vagy állampolgári feddhetetlensége súlyos esorbát szenvedett.

Az akadémiai tagság megszűnik a tagságról való lemondással is.

IV. FEJEZET.

Osztályok.

22. §. Az osztályok száma négy. Úgymint:

- I. a nyelv- és széptudományi osztály,
- II. a bölcséleti, társadalmi és történeti tudományok osztálya,
- III. a matematikai, fizikai, kémiai és műszaki tudományok osztálya,
- IV. a biológiai és orvosi tudományok osztálya.

Az I. osztálynak 20 rendes és 20 levelező, a II. osztálynak

tálynak 20 rendes és 20 levelező, a III. és IV. osztálynak 20—20 rendes és 20—20 levelező tagja lehet.

Amíg ez a létszám el nem éretik, addig az évente megüresedő levelező tagsági helyeknek csak a fele — a tört szám figyelmen kívül hagyásával — tölthető be.

V. FEJEZET.

Igazgató Tanács.

23. §. Az Igazgató Tanácsot az elnök, a másodelnök, a főtitkár, a négy osztályelnök és négy osztálytitkár, valamint a négy osztály által 3 évre választott 4—4 belső tag s az osztályonként ugyancsak 3 évre választott 1—1 gazdasági szakértő, összesen 31 tag alkotja. Gazdasági szakértőként olyan személyt is meg lehet választani, aki az Akadémiának nem tagja.

24. §. Az Igazgató Tanács azon tagjainak, akik az Akadémiának nem tagjai, az igazgatósági ülésekben szavazatuk és székök, az összes üléseken, a nagygyűlésen és a közülésben székök van.

25. Az Igazgató Tanács feladata az egész Akadémiát közösen érdeklő anyagi ügyek intézése s az egész Akadémiát illető jövedelmeknek az egyes osztályok közt való szétosztása.

Az Igazgató Tanács négy osztálytanácsra tagozódik; ezek 10 tagúak; tagjaik az elnök, a másodelnök, a főtitkár, az osztályelnök, az osztálytitkár és az illető osztályból választott 4 belső tag, végül az illető osztályból választott gazdasági szakértő.

Szükség esetén két osztály osztálytanácsa 17 tagú közös tanácsá alakulhat.

Az osztálytanács ülésein az osztályelnök elnököl. Az osztálytanács feladata az illető osztály anyagi

ügyeinek autonóm intézése, az illető osztály számára tett juttatások feletti rendelkezés, az Akadémia közös jövedelméből az osztályra eső rész felhasználása. Az osztálytanácstól készített költségvetést az osztályülés hagyja jóvá.

Az egész Akadémia költségvetésének, melyet a 31 tagú Igazgató Tanács készít el, jóváhagyása az összes ülésre tartozik.

26. §. Intézkedései különösen kiterjednek:

1. Az alapítványi tőkékre s a kiadott kölcsönökre, melyekre nézve gondoskodik, hogy a törvények értelmében biztosíttassanak s kamataik pontosan befolyjanak.

2. Az általa a szükséghez képest választott gondnokra és ügyészre, kik közvetlenül tőle függenek s utasítása szerint járnak el.

27. §. Ezek szerint *hatáskörébe* esnek: a pénzügyi kimutatások és számadások megvizsgálása, a gondnok és ügyész utasítása, eljárásaik helybenhagyása, az évi költségvetés megállapítása, a gazdasági ügyek tárgyalása; általában az Akadémia pénzügyeinek intézése.

28. §. Tudományos társulatoknak segélyt, valamely osztály javaslatára és az összes ülés ajánlatára, csakis az Igazgató Tanács szavazhat meg.

VI. FEJEZET.

Ülések.

29. §. Az *osztályülések* tárgyai: mindennemű tudományos előadás és eszmecsere, jelentések és kisebb közlések tétele, tudományos indítványok és vállalkozások tárgyalása, a jutalomügyi, tagválasztási előkészületek, az osztály költségvetésének jóváhagyá-

sa. Az osztályülés választja meg az osztályelnököt (48. §.) és az osztálytitkárt (49. §.).

30. §. Az összes ülések tárgyai: a gyász- és emlékbeszédek, az illető osztály véleménye alapján a nagygyűlésnek fenn nem tartott jutalmak odaítélése s új jutalomkérdések kitűzése, munkák iratása s kiadása, az összes Akadémiát illető indítványok s az osztályi és igazgatósági ülésekből áttett ügyek tárgyalása és eldöntése.

31. §. Az összes ülés választja meg az elnököt, a másodelnököt (40., 41. §.), a főtitkárt (45. §.) és a főkönyvtárnokot (50. §.).

32. §. A nagygyűlések tárgyai: az osztályokba, illetőleg az Igazgató Tanácsba (23. §.) tagok választása (19. §.), az osztályok jelentése alapján jutalmak odaítélése s új jutalomtételek kitűzése.

33. §. Hogy a végzéseknek érvényük legyen, az osztálytanácsok ülésein legalább 5, az osztályi és igazgatósági ülésekben legalább 9, az összes ülésekben legalább 25 szavazattal bíró tag jelenléte szükséges. A szavazatok egyenlősége esetében nem hozatik határozat.

34. §. Az elsorolt ülések oly ügyeket, melyek folytonos munkásságot, vagy bővebb megvitatást vagy tervezést igényelnek, *bizottságokhoz* utasítanak. A bizottságok vagy állandók, vagy ideiglenesek.

Az *állandó* bizottságokra bizonyos folyó munkák és teendők, gyűjtések, nyomozások, könyvkiadások bízottak. Tagjaikat vagy közvetlenül, vagy az illető osztály ajánlatára az összes ülés választja, ha szükségesnek látszik, *meghívott tagokul* oly szakférfiak közül is, kik nem tagjai az Akadémiának.

Az *ideiglenes* bizottságokat az illető ülés bizonyos munkák, pályairatok, fontos indítványok, számadások stb. megvizsgálására, minden külön alkalommal kü-

lön küldi ki, amennyiben lehet, saját kebeléből. Teen-
dők elvégeztével megbizatusuk megszünik.

35. §. Az ünnepélyes *közülés* tárgyai: évi jelentés az Akadémia munkásságáról, emlékbeszédek, tudományos és költői művek felolvasása, jutalmak, jutalomkérdések s az új választások kihirdetése.

36. §. Az osztályok ülései, valamint az összes és közülések *nyilvánosak*; szükség esetében az osztályülések és az összes ülések *zártakká* alakulhatnak.

37. §. Az osztályülésekben az osztályelnök, az Akadémia minden egyéb ülésén az akadémiai elnök, vagy távollétében a másodelnök elnököl; ezek jelen nem létében az elnöklés joga az osztályülésben az osztálybeli legrégibb rendes tagot, az összes ülésben a legidősebb osztályelnököt, igazgatósági ülésben pedig a legrégibb igazgatótanácsi tagot illeti. A bizottságok elnökeiket maguk választják.

38. §. Mindenik osztály *havonként* 1—3 osztályülést, az összes Akadémia *havonként* egy összes ülést, *évenként* pedig egy nagygyűlést s ezzel összekötött ünnepélyes közülést tart; az elnök azonban bármelyik ülést soronkívül is összehívhatja. Az Igazgató Tanács a szükséghez képest évenként legalább két ülést tart.

VII. FEJEZET.

Tisztviselők.

39. §. Az *elnök* az összes Akadémia élén áll; képviseli hatóságok és magánosok irányában, ügyeit közvetlenül vezérli, szabályainak pontos megtartása s határozatainak végrehajtása fölött őröködik.

40. §. Az elnököt az összes ülés rendszerint a nagygyűlés második napján három évre választja a rendes tagok szavazatával, titkos szavazással, kéthar-

mad többséggel, felváltva az egyik időkörben az I. vagy II. osztály, a következő időkörben a III. vagy IV. osztály rendes tagjai közül. A másodelnök választása ugyanakkor és ugyanúgy történik. Ha az elnök az I. vagy II. osztály tagja, akkor a másodelnök a III. vagy IV. osztályból választandó és megfordítva.

Az elnöki és másodelnöki tisztségre mindegyik osztály két-két személyt jelöl, titkos szavazással, kétharmad többséggel, a soron levő osztályok rendes tagjai közül. Az összes ülés az osztályok jelöltjei felett szavaz. A legközelebbi három évi ciklusra sem az elnök, sem a másodelnök újra meg nem választható, ezen időkör leteltével azonban mind a ketten újra választhatók.

41. §. Ha az elnöki vagy másodelnöki tisztség az időkör lejártá előtt üresedik meg, az összes ülés a 40. §-ban meghatározott módon az időkör hátralevő részére a megüresedett tisztséget a nagygyűlés idején kívül is betöltheti.

42. §. Az elnököt gátoltatása esetében a másodelnök helyettesíti. Ha mind az elnök, mind a másodelnök akadályozva van, az összes ülés az akadályoztatás tartamára bármelyik osztály rendes tagjai sorából választ helyetttest.

43. §. Egyik elnöknek Budapesten kell laknia.

44. A főtitkár az Akadémia határozatainak a szellemi téren végrehajtója, viszi a nagygyűlés, az összes és igazgatósági ülések jegyzőkönyveit, a nagygyűlésen és az összes ülésekben előadóképen működik, folytatja az egész Akadémia levelezését, írja történetét, évi jelentését s mindennemű tudósítását, szerkeszti Értesítőjét, ügyel könyvkiadásaira és a könyvraktárra és őrzi levéltárát.

A főtitkár akadályoztatása esetében az elnök az osztálytitkárok közül *helyetttest* nevez.

45. §. A főtitkárt az összes ülés 5 évre választja,

osztályhoz tartozásra való tekintet nélkül, egyébként azonban az elnök és másodelnök választására nézve megállapított szabályok szerint. Az 5 év leteltével újra választható.

46. §. A főtitkár mellé, ajánlata alapján, az elnök *hivatal-vezetőt* nevez ki, aki a főtitkár közvetlen rendelkezése alatt áll.

47. §. A *gondnok* az Akadémia határozatainak anyagi téren végrehajtója; ő örökdik az épületek fölött. Működéséről az Igazgató Tanács előtt évenként beszámol.

48. §. Mindegyik osztálynak elnöke van, aki az osztály ügyeit közvetlenül vezeti és határozatainak végrehajtása felett örökdik.

Az osztályelnököt, *rendszerint* a nagygyűlés idején, az osztály titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel 3 évre választja a rendes tagok sorából. Az osztályelnök az időköz lejártakor újból megválasztható.

49. §. Mindegyik osztálynak titkára van, aki az illető osztály előadója, szerkeszti kiadványait, jegyzőkönyveit és tudósításait, viszi az osztály levelezését.

Az osztálytitkárt, *rendszerint* a nagygyűlés idején, az osztály titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel 5 évre választja a rendes vagy levelező tagok sorából. Az osztálytitkár az időköz lejártakor újból megválasztható.

Akadályoztatása esetére az osztályelnök jelöl ki helyettesét.

50. §. A főkönyvtárnokot az összes ülés egyszerű szótöbbséggel 5 évre választja, nem szükségképen az Akadémia tagjai közül, és a gróf Teleki-nemzetség alapító ága nevezi ki. Megbízása leteltével újból választható.

A könyvtár egyéb tisztviselőit, a könyvtári bi-

zottság ajánlata alapján, az Akadémia elnöke nevezi ki.

A könyvtári személyzet a főkönyvtárnok közvetlen rendelkezése alatt áll.

51. §. Az elnök nevezi ki az Akadémia egyéb tisztviselőit, valamint az altiszteket. Ez utóbbiak közvetlenül a gondnoknak és közvetve a főtitkárnak vannak alárendelve.

VIII. FEJEZET.

Fizetések és díjak.

52. §. Az Igazgató Tanács állapítja meg a főtitkár, a főkönyvtárnok, a főtitkári hivatal vezetője, a gondnok fizetését, ugyanaz szabja meg az osztálytitkárok, a könyvtár-személyzet, az ügyész és a többi tisztviselők *évdíját*, valamint az altisztek járandóságát.

53. §. Mely tisztviselők és altisztek *lakjanak* az Akadémia épületében, az igazgató-tanács határozza meg. A főtitkár az Akadémia palotájában köteles lakni.

54. §. A *rendes tagok*, ha a pénztár ereje engedi, a régibbség szerint, az igazgató-tanács által meghatározandó számmal, évi *fizetést* fognak kapni.

55. §. A tagoknak az Akadémia megbízásából végzett munkálatai, valamint az Akadémia nyomtatványai közé fölvett dolgozatai *díjaztatnak*.

IX. FEJEZET.

Alapszabályok módosítása.

56. §. Az alapszabályok módosítása iránt indítványt mind az Akadémia összes ülésében, mind az Igazgató Tanács ülésében lehet tenni.

Az indítványnak, az illető testületben szavazattal bíró, legalább is öt tag által aláírva kell beadatni.

Az indítvány tárgyalására vegyes bizottság küldetik ki az Akadémia elnökének elnöklete alatt, mely bizottságba az Igazgató Tanács 6 tagot, az összes ülés szintén 6 tagot küld ki, továbbá mindegyik osztály titkos szavazással 2—2 tagot.

A bizottság a beadott indítvány tárgyalása után jelentését az összes ülés elé terjeszti. Ha az összes ülés kétharmad szótöbbséggel az indítványt elfogadja vagy elveti, az ügy elintézettnek tekintetik.

Ha az indítvány nem kapja meg a kétharmad többséget, négy hét múlva összehívandó újabb összes ülés elé terjesztendő.

Ha itt sem kapja meg az említett többséget, a napirendről levétetik.

X. FEJEZET.

Szünet.

57. §. Az Akadémia július, augusztus és szeptember havában szünetel.

XI. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

58. §. 1. A 23. §. szerint megalakult Igazgató Tanács hatásköre a következő három évi átmeneti idő alatt a 25., 26., 27. és 28. §-okban megállapított feladatokon kívül még a következőkre terjed ki:

a) Tüzetesen meghatározza az Akadémia korszerű feladatait.

b) A korszerű feladatok betöltéséhez esetleg szükséges szervezeti és egyéb változtatások tervét előkészíti és kidolgozza. Az alapszabálmódosításoknál az 56. §. 3. bekezdésében megjelölt vegyes bizottság hatáskörében jár el és javaslatait közvetlenül az összes ülés elé terjeszti.

c) Résztvesz a tagválasztások előkészítésében azáltal, hogy felhívja az osztály figyelmét egyes személyek jelölésének fontosságára. Állást foglal a tagajánlások ügyében, az ajánlottak megválasztása mellett vagy ellen. Ezt az állásfoglalást a tagválasztások alkalmával az illető osztály ülésén az osztálytitkár, az összes ülésen a főtitkár a szavazás megkezdése előtt ismertetni köteles.

d) Az osztálytanács az illető osztállyal, az Igazgató Tanács az összes üléssel egyetértésben irányítja mind szellemi, mind anyagi téren az Akadémia életét.

2. Működéséről az Igazgató Tanács az összes ülésnek, az osztálytanács az illető osztálynak évente legalább egyszer beszámolni tartozik.

59. §. 1. Az 1946. évi nagygyűlésen még a régi alapszabályok szerinti taglétszámot lehet betölteni, a 19. §-ban megállapított eljárás szerint.

2. A III. osztályba ezenfelül további 18 új levelező tagot lehet választani.

3. A tagválasztások után a III. osztály osztály-

ülésein határozza meg a tagoknak az új III. és IV. osztály közti megosztásáról.

4. Minden osztály a korszerű tudományos szükségletek szerint újjá alakítja alosztályait és határozza meg tagjainak az alosztályokba való besorozása felett.

60. §. Az 1946. évi nagygyűlés a jelen alapszabályok szerint választja meg Igazgató Tanácsát, az Akadémia elnökét, másodelnökét, főtitkárát, osztályelnökeit és osztálytitkárait.

A III. osztályból alakult új III. és IV. osztály az 59. §. 3. bekezdése értelmében történt különválása után választ osztályelnököt és osztálytitkárt.

Felelős kiadó: Voinovich Géza.

Sylvester Rt., Budapest. F. v.: Schlitt Henrik.

